



**Diak**

**Antti Henriksson  
Jussi Olin**

Diakonia-ammattikorkeakoulu  
Sosiaali- ja terveysalan  
ammattikorkeakoulututkinto  
Sosionomi (AMK)  
Opinnäytetyö, 2019

# **KESTÄVÄ KEHITYS OSANA SOSIONOMI (AMK) -TUTKINTOA DIAKONIA- AMMATTIKORKEAKOULUSSA**

---

## TIIVISTELMÄ

Henriksson, Antti & Olin, Jussi  
Kestävä kehitys osana sosionomi (AMK) -tutkintoa  
Kevät 2019  
41 s., 2 liitettä  
Diakonia-ammattikorkeakoulu  
Sosionomi (AMK)  
Sosiaali- ja terveystieteiden  
ammattikorkeakoulututkinto

Opinnäytetyössä tutkittiin kestävän kehityksen osuutta sosionomi (AMK) -tutkinnossa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tavoitteena oli syventää opinnäytetyön tekijöiden ymmärrystä kestävästä kehityksestä sekä löytää yhtymäkohtia kestävän kehityksen ja sosionomin kompetenssien kanssa.

Tutkimuksessa käytetty aineisto koostuu kahden Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -tutkinnon opetukseen osallistuvan lehtorin ja yhden Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan yliopettajan haastatteluista.

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastatteluiden vastaukset analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimuksessa selvisi, että kestävä kehitys liittyy Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoihin ja päämääriin, mutta se ei ole selkeästi osa sosionomi (AMK) -tutkintoa. Kestävä kehitys vaikuttaa opetussuunnitelman taustalla ajattelu- ja lähestymistapana. Opetuksessa kestävän kehityksen teemat näkyvät laajasti, mutta niiden osuus on riippuvainen lehtoreiden asenteista ja arvoista. Opinnäytetyöprosessi syvensi sen tekijöiden ymmärrystä kestävästä kehityksestä. Kestävä kehitys osoittautui laajaksi ja monitahoiseksi aiheeksi. Sosionomi (AMK):n kompetensseista löytyi yhtymäkohtia kestävän kehityksen kanssa.

Asiasanat: kestävä kehitys, kompetenssi, opetussuunnitelmat, sosionomit

## ABSTRACT

Antti Henriksson and Jussi Olin

Sustainable development as part of the Degree Programme in Social Services at Diaconia University of Applied Sciences

41 p., 2 appendices

March 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

This thesis examines sustainable development as part of the Degree Programme in Social Services at Diaconia University of Applied Sciences (Diak). The aim of the theses was to deepen authors' understanding about the sustainable development and to find interfaces between sustainable development and the competence of the bachelor of social services.

Material of this research consists of three interviews. Two lecturers and one principal lecturer of Degree Programme in Social Services at Diak was interviewed. The data of this research was collected by using thematic interviews. The answers from interviews were analyzed by using a thematic method.

The major outcome of this research was that the sustainable development is linked to values and the aims of Diak but it is not a clear part of the degree of Bachelor of Social Services. Sustainable development influences beyond the curriculum as a way of thinking and approach. Themes of sustainable development are featured widely in teaching but their share is dependent on attitudes and values of the lecturers. The process of this thesis deepened its authors' understanding about sustainable development. Sustainable development was proved to be extensive and complex subject. Links between the sustainable development and competences of Bachelor of Social Services was found.

**Key words:** Sustainable development, competence, curriculums, Bachelors of Social Services

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO .....	4
2 KESTÄVÄ KEHITYS .....	6
2.1 Kestävän kehityksen määritelmä .....	6
2.2 Kestävän kehityksen tavoitteet ja haasteet.....	7
2.3 Kestävä kehitys Suomessa .....	8
2.4 Kestävän kehityksen osa-alueet .....	10
2.5 Kestävän kehitys ja sosionomi (AMK) kompetenssit.....	11
2.6 Kestävä kehitys ja Diakonia-ammattikorkeakoulu .....	12
2.7 Kestävä kehitys ja Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomin (AMK) - tutkinnon opetussuunnitelma 2015 .....	13
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET .....	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS .....	20
4.1 Tutkimusympäristö- ja kohdejoukko .....	20
4.2 Aineiston keruu ja analysointi .....	21
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET .....	22
5.1 Kestävä kehitys ja sen eri osa-alueet .....	22
5.2 Kestävän kehityksen osa-alueet sosionomi (AMK) –tutkinnon opetussuunnitelmassa 2015.....	24
5.3 Kestävän kehityksen osa-alueet sosionomi (AMK) -tutkinnon opetuksessa....	28
5.4 Opetussuunnitelman ja sen toteutuksen kehittäminen kestävän kehityksen näkökulmasta .....	33
6 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI .....	36
6.1 Kestävän kehityksen osuus sosionomi (AMK) -tutkinnossa .....	36
6.2 Kehitysideoita .....	37
6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys .....	37
6.4 Oma ammatillinen kasvu .....	38
LÄHTEET .....	39
LIITE 1. Kutsukirje haastatteluun.....	42
LIITE 2. Haastattelurunko .....	43

# 1 JOHDANTO

Kestävä kehitys on ajankohtainen aihe nyt ja tulevaisuudessa maapallon rajallisten resurssien ja ilmastonmuutoksen takia. Kestävä kehitys on monialainen asia eikä liity pelkästään ilmastonmuutokseen. Se tuo haasteita ja mahdollisuuksia läpi kaiken yhteiskunnallisten rakenteiden. Kestävä kehitys tulisi huomioida kaikessa ihmisen toiminnassa, ja siten myös jo sosiaalialan ammattilaisten koulutuksessa.

Tämän opinnäytetyön tekijät ovat opiskelleet sekä opetussuunnitelmien 2010 että 2015 mukaan sosionomiksi (AMK) Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tekijät ovat kiinnostuneet kestävästä kehityksestä ja tämän takia se valikoitui opinnäytetyön aiheeksi. Tekijöiden kokemusten mukaan kestävä kehitys ei suoranaisesti ole ollut esillä sosionomin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Tavoitteena on syventää ymmärrystä kestävästä kehityksestä moniulotteisuudesta sekä löytää yhtymäkohtia kestävästä kehityksestä ja sosionomi (AMK):n kompetenssien kanssa. Tällä tavoitellaan kykyä ottaa kestävä kehitys huomioon työelämässä.

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus tarkastella laadullisen tutkimuksen keinoin kestävästä kehityksestä sosionomin (AMK) -tutkinnoissa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Kestävästä kehityksestä osuuden selvittämisellä pyritään myös tuomaan esille mahdollisia kehittämisen kohteita sosionomi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmasta ja sen toteutuksesta Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Opinnäytetyössä käytettiin tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Opinnäytetyössä haastateltiin Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -tutkinnon opetukseen osallistuvia lehtoreita sekä sosiaalialan yliopettajaa. Haastatteluilla pyrittiin keräämään heidän näkemyksiään siitä, mikä on kestävästä kehityksestä osuus sosionomi (AMK) -tutkinnon eri osioissa ja kuinka se sisältyy sosionomin (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmaan (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2017).

Anna Laine (2018) on tehnyt vastaavanlaisen opinnäytetyön, jossa selvitettiin kestävästä kehityksestä osuutta kirkon alan opinnoissa Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Laine keräsi tutkimusaineistonsa haastattelemalla Diakonia-ammattikorkeakoulun kirkon alan lehtoreita. Hänen mukaansa opinnäytetyöhön haastatelluilla lehtoreilla ei ollut tutkimuksen tekoaikaan vielä kattavaa kokemusta uusimmasta opetussuunnitelmasta ja se vaikutti olennaisesti tutkimuksen tuloksiin. Tässä valossa voidaan olettaa, että lehtoreilla on nyt paremmat valmiudet vastata tässä opinnäytetyössä tehtävien haastattelujen kysymyksiin.

## 2 KESTÄVÄ KEHITYS

### 2.1 Kestävän kehityksen määritelmä

Ympäristön ja kehityksen maailman komissio (The World Commission on Environment and Development) on määritellyt kestävän kehityksen seuraavasti:

Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan kehitystä, joka täyttää tämän hetkiset tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta täyttää omia tarpeitaan

(World Commission on Environment and Development 1987, 43).

Maailmankomissio näki silloin tärkeänä voimakkaan taloudellisen kasvun, joka olisi myös sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä (World Commission on Environment and Development 1987, Foreword xii).

Suomessa kestävä kehitys alkoi tutkimaan maailmankomission raportin jälkeen kestävän kehityksen toimikunta. Vuonna 1994 Suomen kestävän kehityksen toimikunta professori Pentti Malaskan johtamana laati muistion, jossa määriteltiin kestävä kehitys jatkuvaksi ohjatuksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi. Eri tasoilla tapahtuvalla kehityksellä pyritään turvaamaan nykyisten sekä tulevien sukupolvien elämisen mahdollisuudet. Kestävän kehityksen määrittelyssä keskeistä oli sen kolme ulottuvuutta, ympäristötaloudellinen, yhteiskunnallinen sekä kulttuurillinen aspekti. (Suomen kestävän kehityksen toimikunta 1994.)

Kestävä kehitys on myös määritelty talouspoliittisesti pääomakäsittein 1990-luvun lopulta lähtien, kun silloinen maailmanpankin johtaja Ismail Serageldin tulkitsi sitä mahdollisuuksien jättämisellä tai niiden lisäämisellä tuleville sukupolville. Mahdollisuuksilla voidaan tarkoittaa varallisuutta, vaurautta sekä pääomaa. Näitä konkretisoidaan ja mitataan neljän pääomalajin avulla jotka ovat inhimillinen, fyysinen, sosiaalinen sekä luontopääoma. (Ympäristöministeriö. Mitä on kestävä kehitys. 2017.)

## 2.2 Kestävän kehityksen tavoitteet ja haasteet

Yhdistyneet kansakunnat asetti kauaskantoisia kestävän kehityksen tavoitteita syyskuussa 2015. Tällöin syntyi Agenda 2030 -toimintaohjelma. Toimintaohjelmalla pyritään löytämään ratkaisuja köyhyyteen ja nälänhätään, lisäämään tasa-arvoa, rakentamaan rauhallisia, oikeudenmukaisia ja osallistavia yhteisöjä, edistämään ihmisoikeuksia sekä turvaamaan maapallon ja sen luonnonvarojen suojeleminen. Köyhyys nähtiin tärkeimpänä haasteena ja sen poistaminen edellytyksenä kestäväälle kehitykselle. (Yhdistyneet kansakunnat 2015, 4.)

Yhdistyneiden kansakuntien (2018, 4) julkaisemassa raportissa The Sustainable Development Goals Report 2018 tarkastellaan Agenda 2030 -toimintaohjelman tämänhetkistä toteutumista. Siinä käsitellään 17 eri kestävän kehityksen tavoitteen tilaa. Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteita on esitetty kuvassa 1.



Kuva 1. Kestävän kehityksen tavoitteet. (Yhdistyneet kansakunnat. Communications materials.)



Tavoitteilla pyritään muuttamaan ja suojelemaan maailmaa. Tavoitteisiin pyritään sitouttamaan kaikki köyhistä rikkaisiin maihin. Tavoitteet linkittyvät toisiinsa ja niiden saavuttamiseksi tarvitaan strategioita, jotka tukevat toisiaan. Esimerkiksi köyhyyden lopettamiseksi tarvitaan taloudellisen kasvun strategiaa, jossa huomioidaan sosiaaliset tarpeet kuten koulutus, terveys, sosiaaliturva ja työllisyys. Samalla vaikutetaan ilmastonmuutokseen sekä ympäristökysymyksiin. (Yhdistyneet kansakunnat. Sustainable development.)

Agenda 2030 -toimintaohjelman mukaista myönteistä kehitystä on tapahtunut usealla osa-alueella. Esimerkiksi äitikuolleisuus ja alle viisivuotiaiden lasten kuolleisuus on saatu laskuun Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa. Lapsiavioliittojen solmimisen riskit ovat laskeneet huomattavasti Etelä-Aasiassa. Kehittyneissä maissa sähkösaannin mahdollisuudet ovat yhä paremmat. Työttömyys on saatu maailmanlaajuisesti laskuun ja työn tuottavuutta on lisätty. Kehitys ei kuitenkaan ole ollut riittävää joillakin osa-alueilla. Haasteita on esimerkiksi nuorisotyöttömyydessä sekä luku- ja laskemistaidoissa. Raportista käy myös ilmi, että 2,3 miljardilta ihmiseltä puuttui saniteettitilat ja lähes miljardilta pääsy sähköverkkoon vuonna 2015. Kaupungeissa ilmansaasteille altistuu yhdeksän kymmenestä ihmisestä. Haasteita on myös edelleen sukupuolten yhdenvertaistamisessa. Ilmastonmuutoksen tuomat konfliktit, kuivuudet ja luonnonmullistukset ovat kääntäneet aliravittujen määrän kasvuun. (Yhdistyneet kansakunnat 2018, 3.)

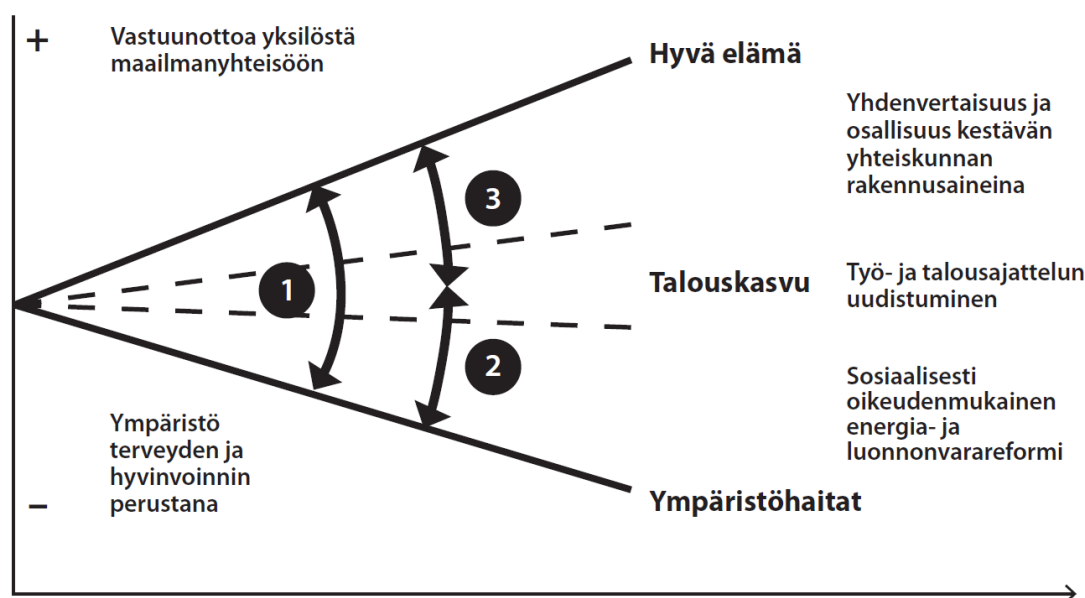
### 2.3 Kestävä kehitys Suomessa

Suomi liittyi globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelmaan syyskuussa 2015, kun YK allekirjoitti Agenda 2030 -toimintaohjelman seuraavaksi 15 vuodeksi. Toimintaohjelman täytäntöönpano- ja seurantavastuu on hallituksella. Hallitusohjelmaan on kirjattu toimintasuunnitelma, jossa määritellään Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavat vaiheet ja painopisteet. Agenda 2030:n myötä Suomessa on otettu käyttöön kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus, jonka tavoitteiden saavuttamiseksi solmitaan vapaaehtoisia toimenpidesitoumuksia. (Valtioneuvoston kanslia. Agenda2030. Toimeenpano Suomessa.)

Toimenpidesitoumuksia solmitaan eri tahojen kuten yritysten, kuntien, järjestöjen, oppilaitosten sekä yksityishenkilöiden kanssa. Sitoumuksen myötä eri toimijat auttavat kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa Suomessa. Toimenpidesitoumuksilla sovitaan muutaman vuoden aikana toteutettavista konkreettisista toimista, toimintatapojen kehittämisestä sekä innovatiivisista kokeiluista. (Valtioneuvoston kanslia. Sitoumus2050. Sitoumukset.)

Suomessa Agenda 2030 -toimintaohjelman toteutumista tutkii Sitran riippumaton asiantuntijajaneeli. Sitra on eduskunnan vuonna 1967 perustama rahasto, jonka tarkoitus, tavoitteet ja toteutus on määritelty Suomen itsenäisyyden juhlarahastolaissa (L 717/1990).

Sitran kestävän kehityksen asiantuntijajaneeli kuvaa Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteita viittä tavoitekokonaisuutta esittävällä kuviolla 1.



Kuvio 1. Kestävän kehityksen keskeiset tavoitekokonaisuudet. (Sitra 2016, 1.)

Kuvio 1 esittää kestävän kehityksen toteuttamiseen vaadittavia toimia hyvän elämän, talouskasvun sekä ympäristöhaittojen tasolla. Tasot pyritään pitämään erillään toisistaan, jotta esimerkiksi hyvinvointi ei olisi riippuvainen taloudellisesta kasvusta. Talous pitäisi nähdä tavoitteen sijaan osana kestävää kehitystä, hyvinvoinnin tuottajana. Tämä vaatii sosiaalisesti oikeudenmukaista energia- ja luonnonvarareformia ja talousajattelun uudistamista, jotta yhdenvertaisuus ja

osallisuus toimivat tulevaisuudessakin yhteiskunnan rakennusaineena. Kaikkia kuviossa 1 esitettyjä tavoitteita ei saavuteta ilman, että toiminta ulottuu yksilöstä globaaliin maailmaan. (Sitra 2016, 1.)

#### 2.4 Kestävän kehityksen osa-alueet

Valtioneuvoston kanslian mukaan kestävän kehityksen periaatteet jaetaan viiteen osa-alueeseen, jotka ovat globaali vastuu, ylisukupolvinen ajattelu, luonnon kantokyvyn rajallisuus, yhdessä tekeminen sekä tietojen ja taitojen luova käyttö (Valtioneuvoston kanslia. Kestävän kehityksen periaatteet.).

Valtioneuvoston kanslia näkee, että Suomen valtion toiminnalla voidaan vaikuttaa maailmanlaajuisiin haasteisiin ja löytää ratkaisuja globaaleihin ongelmiin. Suomi pyrkii globaalilla vastuun kantamisella turvaamaan kestävän kehityksen edellytykset maailmanlaajuisesti ja tällä lisäämään turvallisuutta ja rauhaa. (Valtioneuvoston kanslia. Kestävän kehityksen periaatteet.) Käsitteenä globaali vastuu on laaja, mutta sitä voidaan tarkastella myös yksilötasolla. Niemelän (2009, 181) mukaan se voidaan käsittää jokaisen yksilön vastuuna edistää toiminnallaan hyvinvointia kaikkialla maailmassa. Tärkeimpänä Niemelä pitää elintasoerojen kaventamista. Niemelä (2009, 182) näkee, että korkeakoulut ovat tärkeitä asiantuntijaorganisaatioita, jotka jakavat tietoa globaalista vastuusta yhteiskunnan jäsenille. Korkeakouluilla on vastuu ottaa kestävä kehitys huomioon opetuksessa, jotta opiskelijoilla olisi tulevaisuudessa valmiuksia ymmärtää kestävä kehitys ja globaalia vastuuta.

Ylisukupolvisella ajattelulla Valtioneuvoston kanslia tarkoittaa sitä, että Suomen valtio pyrkii vaikuttamaan asioihin pitkällä aikavälillä yli tulevien sukupolvien ja välttämään lyhytkestoisia ratkaisuja. (Valtioneuvoston kanslia. Kestävän kehityksen periaatteet.)

Luonnon uusiutumisen ja kantokyky ovat rajalliset. Tämän takia hyvän elämän mahdollisuudet tulevaisuudessa ovat riippuvaisia nykypäivän valinnoista. (Valtioneuvoston kanslia. Kestävän kehityksen periaatteet.)

Valtioneuvoston kanslia mukaan kestävän kehityksen toteutuminen edellyttää yhdessä toimimista ja sopimista. (Valtioneuvoston kanslia. Kestävän kehityksen periaatteet.)

Ihmiskunnan haasteiden ratkaiseminen ja kestävien ratkaisujen löytäminen vaatii tieteellistä tutkimusta sekä kokemuseräistä tietoa. Tiedon avoimuus, jatkuva kehittäminen ja nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa kestävien ratkaisujen löytämisessä. Ratkaisujen löytäminen vaatii myös yhteistyötä, aloitteellisuutta, kokeilemista ja erehtymistä. (Valtioneuvoston kanslia. Kestävän kehityksen periaatteet.)

## 2.5 Kestävän kehitys ja sosionomi (AMK) kompetenssit

Valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen periaatteille globaali vastuu, ylisukupolvinen ajattelu, luonnon kantokyvyn rajallisuus, yhdessä tekeminen ja tietojen ja taitojen luovaan käyttöön voidaan löytää yhtymäkohtia sosionomin (AMK) kompetenssien kanssa.

Globaalin vastuun ja luonnon kantokyvyn rajallisuuden periaatteet näkyvät siinä, että sosionomin tulee osata jäsentää kestävän kehityksen haasteita paikallisesti ja globaalisesti. Lisäksi hänen täytyy ymmärtää niiden merkityksiä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Globaaliin vastuuseen liittyy myös kyky analysoida kansallisia ja globaaleja rakenteita, jotka tuottavat epätasa-arvoa, huono-osaisuutta sekä hyvinvointia.

Ylisukupolvinen ajattelu yhdistyy sosionomin osaamiseen tunnistaa hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä kykyyn tehdä ennalta ehkäiseviä ratkaisuja.

Yhdessä tekemisen periaate liittyy yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen kompetenssiin. Sosionomin pitää osata puolustaa heikoimpia ajamalla heidän etujaan ja asettumalla heidän puolelleen. Hänellä on myös kyky vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin tuomalla tietoa vaikeista elämäntilanteista poliittiseen päätöksentekoon.

Tietojen ja taitojen luovan käytön periaate näkyy suoraan sosionomin kompetenssissa tuottaa ja arvioida tietoa siten, että hyvinvointi lisääntyisi. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

## 2.6 Kestävä kehitys ja Diakonia-ammattikorkeakoulu

Yhtymäkohtia kestävän kehityksen periaatteilla on myös Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoihin ja päämääriin. Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, avoin vuorovaikutus sekä laadukas ja tuloksellinen toiminta. Diakin päämäärissä näkyy yhteinen maailma, jossa otetaan kaikki huomioon. Diakin pyrkimyksenä on rakentaa kestävää hyvinvointia paikallisesti sekä globaalisesti ja löytää sekä eettisiä, että järkeviä ratkaisuja. Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoissa ja päämäärissä näkyvät erityisesti globaalin vastuun, yhdessä tekemisen ja tietojen ja taitojen luovan käytön periaatteet. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakin strategia.)

Diakonia-ammattikorkeakoulu on mukana lukuisissa hankkeissa. Tutkimus- ja kehityshankeet ovat keskeisessä roolissa korkeakoulun toiminnassa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Hankkeet.) Kestävä kehitys näkyy joissakin hankkeissa suoraan, esimerkiksi jo päättyneessä GLORE-hankeessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa käsiteltiin kestävää kehitystä ja globaalia vastuuta. Hanke osoitti, että globaalin vastuun ja kestävän kehityksen periaatteiden osuus ammattikorkeakoulujen strategioissa, opetuksen suunnittelussa ja arjessa tulisi olla merkittävämpi. (Kivelä, Hovila, Juntunen, Pelttari ja Laasonen 2016, 56.)

Tällä hetkellä käynnissä olevassa BUSCO-hankkeessa pyritään kansainvälisellä yhteistyöllä rakentamaan kestävämpää yhteiskuntaa Tansaniassa. Hankkeen tavoitteena on pyrkimys kasvattamaan tansanialaisten yliopistojen kykyä edistää kestäviä ratkaisuja yhteisöissään. (Diakonia-ammattikorkeakoulu.)

## 2.7 Kestävä kehitys ja Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomin (AMK) - tutkinnon opetussuunnitelma 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomin (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmalla 2015 pyritään siihen, että opiskelija saavuttaa laaja-alaista sosiaalialan osaamista ja syventävää substanssiosaamista.

Sosionomiopinnot ovat laajuudeltaan 210 opintopistettä. Opinnot jakaantuvat perusopintoihin, ammatillisiin opintoihin, vapaasti valittaviin opintoihin sekä opinnäytetyöhön. Perusopintoja ovat kieli- ja viestintäopinnot (9 op), opintoihin orientoivat opinnot (2 op) ja ensiapu (1 op). Ammatillisia opintoja ovat ammatilliset opinnot (90 op), ammatilliset suuntaavat opinnot (15 op) ja harjoittelu (58 op). Vapaasti valittavilla opinnoilla täydennetään ammatillista osaamista (20 op). Opinnäytetyö on laajuudeltaan 15 opintopistettä.

Opinnot ovat myös jaettu seitsemään temaattiseen kokonaisuuteen jotka ovat auttamistyön lähtökohdat ja palvelujärjestelmä (30 op), osallisuus ja ohjaus (31 op), elämäntietojen moninaisuus ja asiakastyö (33 op), soveltava ja kehittävä ammatillisuus (28 op), soveltava ja kehittävä asiantuntijuus (30 op), osallistava kehittäminen (44 op) ja kriittinen yhteiskuntaosaaminen ja vaikuttaminen (14 op). Temaattiset kokonaisuudet sisältävät opintojaksoja. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2017.)

Sosionomi (AMK) -tutkintoon johtavissa opinnoissa harjoittelut ovat tärkeässä roolissa. Harjoittelussa on tarkoitus toteuttaa muissa opintojaksoissa opittuja asioita käytännössä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Harjoittelu.)

Seuraavissa taulukoissa (1.-4.) on esitetty yhtymäkohtia kestävän kehityksen osa-alueiden ja opintojaksojen ydinsisältöjen sekä tavoitteiden välillä. Luonnon kantokyvyn rajallisuuden osa-alueelle ei löytynyt yhtymäkohtia opintojaksojen sisällöistä tai tavoitteista. Opintojaksojen tavoitteet ja sisällöt on haettu Diakonia-ammattikorkeakoulun Lukkarikone-sivustolta (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Lukkarikone.). Jokaisen opintojakson ydinsisältöjä ja tavoitteita verrattiin kestävän kehityksen osa-alueisiin. Opintojakso, jonka ydinsisällöistä tai tavoitteista löytyi yhtymäkohtia kestävän kehityksen osa-alueeseen, teemoiteltiin sen mukaan.

TAULUKKO 1. Globaali vastuu

<b>Opintojakso</b>	<b>Ydinsisältö</b>	<b>Tavoite</b>
YHT1004A15S Sosiaali-, terveys- ja kirkon alan etiikka ja ammatillisuus 4 op	Ammattialojen yhteiset eettiset lähtökohdat, Diakin arvopohja	Osa analysoida eettisen toimintansa taustalla olevia ihmiskäsityksiä ja arvoja
MUU0102A15S Suomalaisen yhteiskunnan muutos 2 op	Hyvinvointivaltion kehitys ja haasteet	Tuntee suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvointivaltion muutoksen haasteet globalisoituvassa maailmassa
AIK0105A15S Aikuis- ja nuorisososiaalityön lähtökohdat 5 op	Ihmisoikeudet	Osa analysoida ihmisoikeuksien toteutumista marginaalisissa asemissa olevien ihmisten kohtaamisissa
MMK0103A15S Moninaisuustyön teoreettiset perusteet 3 op	Globaalivastuu ja kehitysyhteistyö	Tiedostaa globaalin vastuun ja kehitysyhteistyön näkökulmia
TUR0010A16S Turvapaikanhakijoiden vastaanottotyö 5 op	Pakolaisuuden taustat	Tuntee pakolaisuuden taustalla olevia maailmanlaajoja ilmiöitä

Taulukosta 1 voidaan nähdä, että globaalin vastuun osa-alueella on yhtymäkohtia 5 opintojakson ydinsisältöihin ja tavoitteisiin. Yhtymäkohtia löytyy Diakin arvoihin, suomalaisen yhteiskunnan globaaliin haasteisiin, ihmisoikeuksiin sekä pakolaisuuteen liittyviin ilmiöihin. Moninaisuustyön teoreettiset perusteet -

opintojakson ydinsisältönä on globaali vastuu. Lisäksi opintojakson tavoitteena on globaalin vastuun tiedostaminen.

TAULUKKO 2. Ylisukupolvinen ajattelu

<b>Opintojakso</b>	<b>Ydinsisältö</b>	<b>Tavoite</b>
MUU0102A15S Suomalaisen yhteiskunnan muutos 2 op	Hyvinvointivaltion kehitys ja haasteet	Osa jäsentää suomalaisen hyvinvoinnin tilaa ja hyvinvointieroja
AIK0105A15S Aikuis- ja nuorisososiaalityön lähtökohdat 5 op	Ylisukupolvinen huono- osaisuus	Osa tunnistaa ja ehkäistä ylisukupolvista huono- osaisuutta tuottavia mekanismeja
PER0005A15S Perhetyö ja lastensuojelu 5 op	Perhetyö ja lastensuojelu	Ymmärtää perhetyön ja lastensuojelun ja merkityksen ylisukupolvisen huono- osaisuuden katkaisemisessa

Taulukosta 2 voidaan nähdä, että ylisukupolvisen ajattelun osa-alue liittyy kolmeen opintojaksoon. Ylisukupolvisen ajattelun osa-alue yhdistyy ylisukupolviseen huono-osaisuuteen ja sen ehkäisyyn sekä hyvinvointivaltion kehitykseen



TAULUKKO 3. Yhdessä tekeminen

<b>Opintojakso</b>	<b>Ydinsisältö</b>	<b>Tavoite</b>
YHT1004A15S Sosiaali-, terveys- ja kirkon alan etiikka ja ammatillisuus 4 op	Ammattialojen yhteiset eettiset lähtökohdat, Diakin arvopohja	Osaa analysoida eettisen toimintansa taustalla olevia ihmiskäsityksiä ja arvoja
AIK0105A15S Aikuis- ja nuorisososiaalityön lähtökohdat 5 op	Osattomuus ja yksinäisyys	Tuntee osattomuuden ja yksinäisyyden ulottuvuudet sosiaali- ja kirkonalan työssä
AIK0205A15S Muutossosiaalityö 5 op	Muutossosiaalityö	Ymmärtää muutossosiaalityötä, jossa ongelmien tulkitseminen ja ratkaiseminen sitoutuvat yhteiskunta-, yhteisö- ja yksilötasojen monensuuntaisiin keskinäissuhteisiin ja jännitteisiin

Yhdessä tekemisen osa-alue löytyy kolmesta opintojaksosta. Yhdessä tekeminen liittyy Diakin arvoihin, osattomuuden ja yksinäisyyden ehkäisyyn sekä yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön välisiin suhteisiin.

TAULUKKO 4. Tiedot ja taidot luovasti käyttöön

<b>Opintojakso</b>	<b>Ydinsisältö</b>	<b>Tavoite</b>
ORI0002A15S Orientaatio korkeakouluopintoihin 2 op	Kehittävän työotteen ja kriittisen reflektion perusajatus	Osa käynnistää ammattillisen kasvun prosessiaan yhteisöllisyyteen, kehittävään työotteeseen ja kriittiseen reflektioon
MUU0402A15S Hyvinvointipalvelujen kehitysnäkymiä 2 op	Älykkäät palvelut ja hyvinvointiteknologian sovellukset	Osa tunnistaa palvelujärjestelmän muutoksessa tarvittavia uusia taitoja
AMM0103A15S Ammattialan kehittämistyön välineet I 3 op	Kehittämistutkimus	Tuntee työelämälähtöistä kehittämistutkimusta
AMM0202A15S Ammattialan kehittämistyön välineet II 2 op	Tulevaisuustutkimus ja innovaatiotoiminta	Tuntee tulevaisuustutkimusta ja innovaatiotoimintaa
KEH0103A15S Kehittämis- ja innovaatiotoiminta I 3 op	Monialainen tieto	Osa reflektoida ja käyttää eri alojen tietoa ja monialaisen yhteistyön ulottuvuuksia
KEH0202A15S Kehittämis- ja innovaatiotoiminta II 2 op	Työelämän muutoksen arviointi	Osa luoda uusia innovatiivisia ratkaisuja sekä kehittämään omaa toimintaansa työelämän muutoksessa

Taulukosta 4 näkyy tietojen ja taitojen luovan käytön osa-alueen liittyvän 6 opintojaksoon. Orientaatio-opintojaksolla tavoitellaan mm. kriittisen reflektion taitoja. Tietojen ja taitojen luova käyttö tulee esille hyvinvointipalvelujen kehittämisessä, kehittämis- ja tulevaisuustutkimuksessa, innovaatiotoiminnassa. Tietojen ja taitojen luova käyttö liittyy myös monialaiseen tietoon ja sen käyttöön.

Opintojaksoa ASP0104A15S Työelämäosaaminen (4 op) ei ole taulukoitu, koska sen ydinsisältö ja tavoite liittyvät kestäväan kehitykseen yleisesti. Opintojakson yhtenä ydinsisältönä ovat kestävä kehityksen periaatteet sosiaalialan työssä ja tavoitteeksi on asetettu se, että opiskelija tuntee kestäväan kehityksen merkityksen työyhteisöjen toiminnassa.

### 3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kestävän kehityksen osuutta Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -tutkinnossa. Kestävän kehityksen osuutta sosionomi (AMK) -tutkinnossa selvitetään laadullisella tutkimuksen keinoin. Tutkimuksella pyritään saamaan käsitys siitä, miten kestävä kehitys sisältyy sosionomi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmaan ja sen toteutukseen. Lisäksi tutkimuksella halutaan tuoda esille kehittämiskohteita sosionomin (AMK) -tutkinnossa ja sen toteutuksessa kestävän kehityksen näkökulmasta.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

Miten kestävä kehitys on otettu huomioon sosionomi (AMK) -tutkinnossa Diakonia-ammattikorkeakoulussa?

Miten sosionomi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmaa ja sen toteutusta pitäisi kehittää kestävän kehityksen näkökulmasta Diakonia-ammattikorkeakoulussa?

## 4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

### 4.1 Tutkimusympäristö- ja kohdejoukko

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöhön valittiin tiedonkeruumenetelmäksi teemahaastattelu. Haastattelu on hyvä menetelmä silloin, kun käsitellään aihetta, joka mahdollisesti tuottaa monitahoisia vastauksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.). Haastattelussa haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutuksella on mahdollisuus syventää ja selventää haasteltavan antamia vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.).

Haastatteluihin valikoitiin lehtoreita Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelman 2015 eri opintojaksoilta niin, että saataisiin mahdollisimman laaja ja monipuolinen näkemys kestävän kehityksen yleisestä ymmärryksestä sekä sen osuudesta opetussuunnitelmassa ja opetuksessa. Lehtoreiden lisäksi haastatteluihin valikoitiin sosiaalialan yliopettajia. Tällä pyrittiin saamaan lisää näkökulmia tutkittavaan aiheeseen.

Opetukseen osallistuvista lehtoreista valikoitiin ensin viisi, joille lähetettiin kutsukirje 11.9.2018. Kutsuttuihin valittiin vielä yksi lehtori, jolle lähetettiin kutsukirje 25.9.2018 sekä kaksi sosiaalialan yliopettajaa joille kutsukirje lähetettiin 22.10.2018. Valikoiduille lehtoreille ja yliopettajille lähetettiin sähköpostilla henkilökohtainen kutsukirje, jossa kerrottiin opinnäytetyön aihe sekä aiheen rajausta valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen osa-alueiden jaottelun mukaan (Liite 1). Kutsukirjeen sisältö sekä lähettämistapa toteutettiin niin, että jokaisen kutsutun anonymiteetti säilyi. Osa kutsutuista kieltäytyi haastattelusta ja osa jätti vastaamatta kutsuun. Haastatteluun suostui 2 lehtoria ja yksi yliopettaja.

## 4.2 Aineiston keruu ja analysointi

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelutyypinä käytettiin teemahaastattelua. Haastateltaville annettiin nähtäväksi haastattelurunko (Liite 2), jonka mukaan haastattelut etenivät.

Aineisto koostuu kahden Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) - tutkinnon opetukseen osallistuvan lehtorin ja yhden Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan yliopettajan haastatteluista. Kahdessa haastattelussa olivat molemmat opinnäytetyön tekijät mukana ja kolmannessa vain toinen. Haastattelut nauhoitettiin puhelimen nauhurilla. Haastattelut kestivät 17–37 minuuttia, yhteensä nauhoitettua haastattelua tuli 74 minuuttia. Haastatteluista nauhoitetut aineistot litteroitiin. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä noin 16 sivua. Haastatteluista saatu aineisto litteroitiin Word-tiedostoihin. Litterointi toteutettiin niin, että haastattelijoiden vastausten asiasisältöä ei muutettu. Litteroinnissa kuitenkin siistittiin puhekieltä ja jätettiin pois tutkimuksen kannalta epäolennaisia sanoja. Tällaisia sanoja olivat esimerkiksi ”tota” tai ”niinku”.

Laadullisen tutkimuksella kerätyn aineiston käsittely on prosessi, joka sisältää eri vaiheita. Ensin aineisto luetaan, jaetaan osiin ja luokitellaan. Luokitellusta aineistosta syntyy uusi kokonaisuus, joka raportoidaan tutkimuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 144.)

Tässä tutkimuksessa aineiston analysointi aloitettiin poimimalla litteroidusta teksteistä teemoihin sopivia vastauksia ja pohdintoja. Teemoina käytettiin haastattelurungon neljää kysymystä ja Valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen periaatteiden viittä eri osa-aluetta. Analysointia jatkettiin teemoiteltujen vastausten ja pohdintojen tulkitsemisella. Haastatteluissa talennetut äänitiedostot ja litteroidut tekstitiedostot hävitettiin analysoinnin jälkeen.

## 5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

### 5.1 Kestävä kehitys ja sen eri osa-alueet

Tässä luvussa analysoidaan haastattelun ensimmäistä kysymystä, joka liittyi kestäväan kehitykseen ja sen osa-alueisiin yleisellä tasolla. Kysymyksellä pyrittiin selvittämään haastateltavien käsityksiä aiheesta.

Vastauksista ilmenee haastateltavien laajempi ymmärrys kestäväan kehityksen moniulotteisuudesta.

H2: Intuitiivisesti sen ehkä ymmärtäisin, jos en asiaa enempää tutkis, niin semmosena kierrätyksenä ja niinku kestäväan materiaalin valintoina muovin vähentämisenä ynnä muuna.

H1: Sen päämääränä on hyvä elämä ja sen ylläpitäminen.

Haastateltavat pohtivat kestäväa kehitystä omasta näkökulmastaan ja korostivat kestäväan kehityksen sosiaalisen ulottuvuuden tärkeyttä. Sosiaalinen ulottuvuus näkyy vastauksissa esimerkiksi ylisukupolvisen hyvän elämän turvaamisena, globaalisen inhimillisenä vastuuna sekä ympäristötietoisuuden lisäämisenä varhaiskasvatuksessa.

H1: Se sitten tarkoittaa niinku käytännössä eri asioita eli se on elämää ja kehitystä ja toimintaa siten että me turvataan nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvä elämä.

H2: Mikä on mulle tärkeä tulokulma siinä ja mun opetuksessa on nimenomaan tää sosiaalinen näkökulma ja jotenkin globaali inhimillinen vastuu.

H3: Tän globaalisen sosiaalityön niinku kautta, joka silloin on yhdistetty, niinkun tämmöseen yhdenvertaisuus tai kysymyksiin tai eriarvosuuden vastustamiseen tai sen tyyppiin niinkun teemoihin.

H3: Ympäristötietoisuuden tuomista jo sinne pikkulasten maailmaan ja tiettyä, niinkun ympäristökasvatusta ja luontosuhteen rakentamista, mutta toki siis silloinkin myös tätä globaalien kysymysten tarkastelua ihmisten välillä

Yksi haastateltavista pohti kestävästä kehitystä työelämälähtöisesti ekologisesta näkökulmasta.

H3: Perinteisemmästä näkökulmasta organisaatioiden kykyyn ja mahdollisuuksiin edistää niinkun ympäristökysymyksiä. Vihreää tematiikkaa sekä niinkun organisaation omassa toiminnassa mutta sitten asiakastyön kautta.

Yksi haastateltavista näki yhtymäkohtia kestävästä kehityksen ja sosionomi (AMK) -kompetenssien kanssa.

H1: kestävyys lähtee etiikasta, siinä on hirveesti kyse eettisyydestä ja koko kompetenssiin lähtee liikkeelle eettisestä pohdinnasta ja se vastuu on kauheen eettinen asia tavallaan.

Globaalista vastuusta osa haastateltavista vastasi samankaltaisesti. Heidän mielestään meillä on vastuu muistakin kuin itsestämme. Vastuu ulottuu laajasti koko maailmaan.

H1: globaali vastuu tarkoittaa niinku just sitä, että ei vaan niinku meillä tässä yhteisössä tai tässä hetkessä olevaa vastuuta vaan, niinku yhteistä vastuuta koko maailmasta tai tästä niinku yhteisöstä.

Osa haastateltavista ymmärsi ylisukupolvisen ajattelun tarkoittavan sitä, että omassa toiminnassa täytyy pyrkiä huomioimaan sen pidempi aikaiset vaikutukset.

H2: Ja mä aattelen, et siinä nimenomaan tää ylisukupolvinen, pitkällekin ylisukupolvinen, sekä eteenpäin että taaksepäin katsova ajattelu on keskiössä. Eli millaisia interventioita ja muutoksia me pystytään sosiaalialalla tai kasvatus-, hoito-, hoiva-alalla niinku antamaan ihmisten elämään, jotta he ja heidän tulevat sukupolvensa vois paremmin. Vahvistetaan sitä hyvinvointia, toimijuutta ja osallisuutta ja kaikkee semmosta.

Yhden haastateltavan mukaan luonnon kantokyky on rajallinen ja sen takia ihmisten on tehtävä ekologisesti kestäviä ratkaisuja.

H1: tiedostetaan se, että luonnon kantokyky on rajallinen, että meidän pitää tehdä siis ihan konkreettisia asioita sen eteen, mutta myös rakentaa sellaista uutta, mikä niinku pitää sitä yllä sitä luonnon kantokyvyn tai niinku että luonto kestää.



Haastateltavan mielestä isoihin muutoksiin päästään yhdessä toimimalla, mutta muutos lähtee yksilötasolta.

H1: kukaan ei voi niinku yksin pelastaa tai tehdä mitään suuria muutoksia, vaan ne tarttee aina, toki yksilötasolla lähtevää ajattelun muutosta, mutta sitten niinku yhdessä tekemistä.

Kaksi haastateltavaa nosti esille innovaatioiden merkityksen liittyen tietojen ja taitojen luovaan käyttöön. Uuden kehittäminen vaatii teoriapohjaa ja ammattitaitoa.

H2: mulle tulee tällöinen innovaatiotoiminta mieleen. Eli tossahan on se tavallaan, et sul on joku teoreettinen tausta ja sul on joku osaaminen ja sitten siitä tulee joku yllättävä luova kombinaatio ja sit tapahtuukin jotain iha uutta.

## 5.2 Kestävän kehityksen osa-alueet sosionomi (AMK) –tutkinnon opetussuunnitelmassa 2015

Tässä luvussa analysoidaan haastateltavien näkemyksiä kestävän kehityksen eri osa-alueista liittyen sosionomi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmaan 2015.

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että kestävän kehityksen osa-alueet eivät näy suoraan opetussuunnitelmassa, vaan etenkin globaali vastuu, ylisukupolvinen ajattelu ja yhdessä tekeminen ovat enemmänkin lähestymis- tai ajattelutapa opetuksen taustalla. Tästä poikkeuksen tekevät muutamat opintojaksot, joissa kestävän kehityksen osa-alueet suoraan mainitaan.

H3: Tuossa sosionomin opsissa on musta tämä globaali vastuu, ylisukupolvisuus, ehkä tuo yhdessä tekeminenkin, ihan hyvin osaamissällöissä mukana. Ja se on niinkun meidän opetussuunnitelmissa tällöisenä lähestymistapana tai ajattelutapana mukana. Että se ei ole nyt semmoinen niinkun tossa se on, toi opintojakso. Lukuunottamatta nyt niitä muutamia opintojaksoja, joissa se on sitten kirjotettu, niinkun että se löytyy sieltä mainintana.

Haastateltava myös pohti opetussuunnitelmien sisältöjen siirtymistä toteutumistasolle. Hänen mielestä vastuu opetussuunnitelmien siirtymisestä toteutussuunnitelmiin on opetushenkilöstöllä ja koulutuspäälliköllä.

H3: Tässä on haaste, että Diakonia-ammattikorkeakoulun kaikkien tutkintojen opetussuunnitelmat on tehty niinkun, nyt on väärin ilmaistu niinkun yleisellä tasolla, mutta mä tarkoitan sitä, että ne antaa sen niinkun lähtökohtasen, lähtökohdan opetuksen toteuttamiselle ja nyt se tarkempi kuvaus sitten niin tavallaan osaamistavoitteista osaamissisältöinä pitäisi olla toteutussuunnitelmissa ja se on niinkun tässä ehkä se tietynlailla kriittinen kohta että miten meidän opetushenkilöstö laatii ja kirjoittaa koulutuspäälliköiden kanssa niinkun opetussuunnitelmista toteutussuunnitelmia.

Haastateltavat näkevät globaalien vastuun olevan isossa roolissa monissa opintojaksoissa. He kokivat aiheen lähtevän jo Diakin strategioista ja olevan osa Diakin tarkoitusta.

H1: Globaali vastuuhan korostuu hirveen monessa Diakin opintojaksossa.

H2: Mä aattelen, että meidän koko, niinku isos mittakaavassa koko opsi, mikä liittyy tämmöseen Diakin strategiaan ja missioon jotenki, niin on tää globaali vastuu... Ja siinä ajatellaan hirveän, niinku lähtökohtasesti jo opintojen alusta mun mielestä aika laajasti sitä, että olemme osa tämmöstä globaalia yhteisöä, ihmisten yhteisöä.

H3: Se sosionomien opetussuunnitelma niin sen heti alussahan tavallaan todetaan että Diakin erityisyys on tietty niinkun tommonen sosiaalieettiinen ajattelu, johon sisältyy tää globaalien vastuun kysymykset ja kestävä kehitys

Yksi haastateltava mainitsi opintojaksoja, joihin erityisesti globaali vastuu ja ylisukupolvinen ajattelu sisältyvät.

H3: Niitä on sisällytetty erityisesti näihin moninaisuus- ja monikulttuurisuusopintoihin. Ja sittenhän siitä on, niinkun useampia opintojaksoja meidän opetussuunnitelmassa, jotka kuuluu tähän kokonaisuuteen täydentävän ammatillisen opintojen opintojaksot, eli siis nämä vapaasti valittavat. Jos nyt haluais, ni sieltä periaatteessa löytyy kaikki neljäkin, eli 20 opintopistettä tähän teemaan moninaisuus ja monikulttuurisuus, kansainvälinen yhteistyö, tässä kontekstissa.

Haastateltava kertoi globaalien vastuun löytyvän suoraan kahden opintojakson osaamistavoitteista.

H3: Mutta sitten sitä on niin, että se löytyy ihan osaamistavoitteista. Siellä, onkohan se nyt 6. vai 7. lukukausi, taitaa olla 6., jossa on tämmöset työelämätaidot ja siihen liittyen, niinkun lähijohtamisen taidot

ja organisaation kehittämiseen liittyvät jutut. Sitten toinen opintojakso on, jossa on tällainen asiakaslähtöinen työn kehittäminen.

Yhden haastateltavan mukaan ylisukupolvinen ajattelu on jo mukana opetussuunnitelman rakentamisessa.

H1: Silloin, kun tehdään opetussuunnitelmaa, niin prosessihan menee niin, että se strategia on meitä kaikkia ohjaava, niinkun tota tavallaan lähtökohta eli silloin, kun sitä opia on lähtetty suunnittelemaan, niin näe strategiset aiheet ja näe muut on niin kuin työkaluja... Ja samalla tavalla kaikessa, mitä tehdään ja rakennetaan sitä tietoa tavallaan siinä sosionomin kompetenssissa, niin lähetään siitä ylisukupolvisesta ajattelusta.

Toinen haastateltavista kertoi sen liittyvän varhaiskasvatukseen, lastensuojelun sekä perhetyön opintojaksoihin. Haastateltava tarkensi sen liittyvän varsinkin yli sukupolvien siirtyviin ongelmiin.

H2: Se liittyy varsin vahvasti vaikkapa varhaiskasvatukseen... Ja sit toinen missä tää teema näkyy on tietysti siellä lastensuojelu ja perhetyössä. Et siel ollaan tällösten negatiivisten ylisukupolvisten syklien kanssa tekemisissä.

Kolmas haastateltavista näki ylisukupolvisen ajattelun liittyvän moninaisuuden ja monikulttuurisuuden opintojaksoihin.

Haastateltavat eivät löytäneet luonnon kantokyvyn rajallisuudelle suoria yhtymäkohtia opetussuunnitelmaan 2015. Yksi haastateltavista kuitenkin kertoi sen lähtevän sosiaalialan eettisistä arvoperusteista ja kulkeutuvan ensimmäisen lukukauden etiikan opintojen kautta opetukseen.

H1: Luonnon kantokyvyn rajallisuus. Mä en tiedä näkyykö se niin suoraan meidän opsissa missään.

H3: Se ei oo siellä nimettynä, mutta sekä terveysalan, että sosiaalialan ja sitten tossa nuorisotyön, niinkun eettisissä arvoperustoissa, näissä ammattietiikan ohjeistoissahan se on tavallaan liitetty semmoseen kohtaan, kuin ihmisen ja luonnon ainutkertaisuuden kunnioittaminen. Ja tossa ops-tasolla tavallaan ajatellaan, että se tulee niinkun sitä kautta meidän opetukseen. Niissä hyvin jo alkupään opinnoissa, ekan lukukauden opinnoissa siis, jossa käsitellään tätä ammattietiikan kysymyksiä ja ylipäätänsä etiikan kysymyksiä, niin se olis niinkun siellä,

niissä sisältöinä. Mutta sitä ei oo, niinkun erikseen kirjoitettu opetussuunitelma tekstiin.

Yhdessä tekeminen on kahden haastateltavan mielestä koko sosionomitutkinnon keskiössä.

H1: Ja siten jos miettii teidän professiota tai sosionomiprofessiota ylipäätään, niin yhdessä tekeminen ja niinku se sellanen yhdessä rakentaminen ja niinku sieltä ihmisistä ja yhteisöistä lähtevä nimenomaan yhdessä tekeminen on kaiken ydin.

Toinen haastateltavista liitti yhdessä tekemisen osaksi ammatillista kasvua, työelämässä tarvittavaa osaamista sekä yhteiskunnallista vaikuttamista.

H2: Tohon voisko se tähän kohtaan littää tämmösen niinkun vaikuttaja identiteetin tai siihen kasvun... me tarjotaan tai vahvistetaan sitä ammatillista substanssiosaamista, niin me myös vahvistetaan tota opiskelijoiden toimijuutta tämmösinä yhteiskunnallisina muutoksen tekijöinä, vaikuttajina.

Edellä mainittuja teemoja toinen haastateltavista koki löytyvän opetussuunitelma 2015 kansalaistoiminnan ja järjestötyön opintojaksolla.

H2: Meillähän on kansalaisvaikuttamista tai kansalaistoiminnan se KAN-opintojakso. Et siellä nää teemat tulee esille.

Kolmannen haastateltavan mielestä yhdessä tekeminen, kuten luonnon kantokyvyn rajallisuus, ei suoraan näy opetussuunnitelmassa, mutta tulee näkyviin globaalien vastuun ja ylisukupolvisten näkökulmien kautta.

H3: No sitäkään ei ole, niinkun nyt tän ympäristökysymyksen osalta kirjoitettu opetussuunitelmiin... tavallaan se ajatus on, että se on tän niinkun ekososiaalisen työn kautta, eli niinkun tämmöisen yhteistyön kautta, niinkun sitten taas mukana meidän opsissa tän globaalien vastuun ja näiden ylisukupolvisten näkökulmien kautta.

Kolmas haastateltava liitti yhdessä tekemisen osaksi varhaiskasvatuksen sisältöjä.

H3: Sitten tohon varhaiskasvatuksen puoleen, niin siinä on enempi semmosta. No nyt on vähän, niinku muotitermi tää ekosysteemi, mutta se on niinkun tietty lähestymistapa siellä kasvatustieteen kentässä, jossa niinkun tarkastellaan tätä yksilö, yhteisö, yhteiskunta niinku suhdetta ja

ehkä niin kun sen ajattelun kautta se on sitten mukana niinkuin tietyissä varhaiskasvatuksen sisällöissä.

Tietojen ja taitojen luova käyttö näkyy yhden haastateltavan mielestä parhaiten osallistavan ja tutkivan kehittämisen prosessissa.

H1: Ja sitten taas Oske-prosessissa vaikka tuo tietojen ja taitojen luova käyttö, niin se Oske on mielestäni aika paljon tätä kestävää kehitystä itsessään. Se lähtee työelämälähtöisistä ideoista ja ajatuksista ja siitä niinku kehittämään, et mun mielestä kaikkein vahvimmin meillä se näkyy, mä miellän sen sinne Osallistavan ja tutkivan kehittämisen prosessiin, niinku tällä hetkellä, tässä opetussuunnitelmassa.

Toinen haastateltavista kokee tietojen ja taitojen luovan käytön näkyvän opetussuunnitelmassa reflektiivisenä juopana eli jonkinlaisena punaisena lankana.

H2: no kyllä se opsissaki näkyy, meillähän on tämmönen vahva reflektiivinen juopa meidän opsissa.

Haastateltava myös näkee opetussuunnitelman kehittävän innovaatio-osaamista.

H2: Niin semmoseen innovaatio-osaamiseen myös mun mielestä meidän opsi vie, niinkun eteenpäin. Ja siinä tullaan tietysti yrittäjyyden teemoihin tai tän tyyppisiin.

Kolmannen haastateltavan mielestä korkeakouluopetus perustuu viimeisimpään tutkimustietoon ja -teoriaan.

H3: Eiks niinku kaikkeen korkeakouluopetukseen lähtökohtana on se, että se perustuu viimeiseen tutkimustietoon ja teoriaan.

### 5.3 Kestävän kehityksen osa-alueet sosionomi (AMK) -tutkinnon opetuksessa

Kolmannella kysymyksellä pyrittiin selvittämään haastateltavien näkemyksiä siitä, kuinka he kokevat kestävän kehityksen viiden osa-alueen, globaalin vastuun, ylisukupolvisen ajattelun, luonnon kantokyvyn rajallisuuden, yhdessä tekemisen sekä tietojen ja taitojen luovan käytön, näkyvän opetuksessa.

Kaksi haastateltavaa koki kestävän kehityksen näkymisen opetustasolla riippuvan opettajien yksilökohtaisista arvoista, asenteista sekä kiinnostuksesta aihetta kohtaan.

H2: Mut mä aattelen, et tää on kyl semmonen vähän asenteellinen ja arvoihin liittyvä teema ylipäättänsä, et opettajat on täs niinku yksilöitä.

Globaali vastuu näkyy kahden haastateltavan mielestä laajasti opetuksessa.

H1: Et mä en oikeen keksi semmosta opintojaksoa, missä ei puhuttaisi jotenki siitä, et me ei toiminnalla tai teoilla ammattilaisina tai tulevassa työelämässä olla vaan yksin jossain toimistossa vaan, ett siihen liittyy just semmonen niinku koko yhteisö ja niinku maailmanlaajuinen yhteistyö ja globaali vastuu

H3. Meidän, niinkun opetusjärjestelyissä ja opetuksen toteutuksessa pitäs korostua ja korostuu toi globaali vastuu, siis nyt tää eriarvosuus kysymykset ja sitten tää ylisukupolvinen ajattelu, niin tota oikeastaan toisesta lukukaudesta lähtien.

Haastateltavat myös näkevät globaalın vastuun konkretisoituvan erityisesti harjoitteluissa joihin liittyy kansainvälistä toimintaa.

H1: erityisesti sitten just tämmösissä, vaikka niinku kv-vaihtoon ja muuhun liittyvissä asioissa näkyy varmaan konkreettisemmin ja tässähän tavallaan myös se, että meidän hankkeesta hirveen monet on nimenomaan näihin liittyviä. Sitten teillä opiskelijoilla on Oske-prosessissa mahdollisuus ja jossain muissakin harjoitteluissa tulla osaksi Diakin hankekirjoa. Siellä näkyy tämmöiset kv-yhteyksien näkökulmasta toi globaalinen vastuu.

Yhden haastateltavan mielestä ylisukupolvisen ajattelun näkymiseen opetuksen suunnittelussa vaikuttavat taustalla opetussuunnitelma sekä sosionomin kompetenssit. Opetuksen sisältö kuitenkin riippuu lehtoreista.

H1: samalla tavalla kaikessa mitä tehdään ja rakennetaan sitä tietoa tavallaan siinä sosionomin kompetenssissa, niin lähetään siitä ylisukupolvisesta ajattelusta. Varsinkin sitten toteutus suunnitelman tasolla, opettajasta riippuen, niin siellä saattaa olla vaikka luettavana sellaista materiaalia, joka liittyy tähän tai saatetaan käyttää sellaista, että se ohjaa ainakin sillä tavalla opettajaa siellä taustalla.

Toinen haastateltavista näkee ylisukupolvisen ajattelun näkyvän erityisesti varhaiskasvatuksen opintojaksojen opetuksessa.

H2: jos lähetään vaikka siitä varhaiskasvatuksesta liikkeelle, niin sehän liittyy jo siihen, että miten me täs maassa, täs suomalaisessa yhteiskunnassa kasvatetaan lapsiamme, mihin me halutaan lapsia, eli tulevaisuuden päättäjiä ja tekijöitä, kasvattaa. Mitkä on ne meidän periaatteet.

Kolmas haastateltava näkee ylisukupolvisen ajattelun, kuten globaalin vastuun, näkyvän opetuksessa toisesta lukukaudesta lähtien.

Luonnon kantokyvyn rajallisuus otetaan huomioon yhden haastateltavan mielestä opetuksessa ekologisesti kestäväillä ratkaisuilla kuten digitalisaationa.

H1: se näkyy muuten meidän kampuksessa. Meillä on kaikki reilun kaupan tuotteet ja tosi tarkat kierrätysjutut ja muut tämmöset. Sit toisaalta taas niinku..öhm... se saattaa näkyä opettajan kiinnostuksen mukaan sit siellä... näkyyhän se ihan tällaisena konkreettisena tekoina että pitäis olla aika paperitonta meidän toiminta täällä siis just tällaiseen luonnon kantokykyyn liittyvää. Et ollaan paljon niinku digitaalisissa ympäristöissä, opiskellaan ja tehdään ja niinku aattelin et se näkyy myös siinä... käytetään e-kirjoja aikapaljon. Kirjastossa on panostettu aika paljon että käytetään näitä e-kirjoja.

Toinen haastateltavista pohti kysymystä työelämälähtöisesti. Erityisesti varhaiskasvatuksen opetuksessa ja harjoitteluissa on otettava huomioon työelämässä näkyviä kestävän kehityksen periaatteita.

H2: palveluntuottajat toteuttaa näit keken periaatteita, kestävän kehityksen, siellä mennään sit ihan lajitteluun ja biojätteisiin ja tämmösiin kestäviin elämäntapoihin ja muuhun. Et semmosena juopana ne, ei kauheen päällimmäsenä juopana, mutta siellä ne kuitenkin on, koska ne on sit sisältöjä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, mihin meidän ammattilaisten, tulevien ammattilaisten, pitää osata vastata.

H2: Eli tietysti sit sitä myötä et miten vaikka harjoittelu yhteisöt on sitoutunut tämmöseen ajatteluun ja miten ne ihan käytännössä toimii. Sit se sieltä tulee esille

Kolmannen haastateltavan mielestä luonnon kantokyvyn rajallisuus näkyy opetuksessa vähäisesti. Haastateltavan mielestä se näkyy vain muutamassa opintojaksossa.

H3: Mä luulen ainakin, että se jää tällähetkellä aika vähälle huomiolle. Että sitä ei oo tosiaan, kuin siellä kuudennen lukukauden, varmaan niinkun niissä näkökulmissa ja silloinkin tämmöisestä organisaatio näkökulmasta, ehkä hyvin vähän siitä asiakastyön näkökulmasta

Haastateltava myös mainitsi ekologisten hankkeiden vaikutuksista sosionomien opiskeluun.

H3: Me oltiin mukana monta vuotta muutamien erityisoppilaitoisten kanssa, siis missä oli vammautuneita tai vammaisia lapsia, niin tota tämmöstä luontokoulua järjestämässä heille, tai meidän opiskelijat. Ja sitten myös tuolla varhaiskasvatuksen puolella päiväkodeissa tätä metsämörri-toimintaa. Niin tota niissähän se toki tulee sitten tämmösinä ja ne esimerkitkin tietysti elää edelleenkin meidän opetuksessa. Että sitä kautta sitä puolta tulee.

Haastateltavien mielestä yhdessä tekemisen osa-alue näkyy opetuksessa erilaisissa ryhmitöissä, joissa opetallaan yhdessä toimimisen taitoja.

H2: meillä vahvistetaan tiimityön osaamista, taitoja, tämmöstä työyhteisön jäsenenä toimimisen taitoja, verkostotyön taitoja, ylipäättänsä dialogitaitoja, ammatillisia vuorovaikutustaitoja. Hyvinkin laajasti mun mielestä.

Yksi haastateltavista tuo esille sen, että yhdessä tekeminen yhteisöllisyyden kautta sisältyy Diakin pedagogisiin lähtökohtiin. Se miten kestävä kehitys tuodaan esiin sen yhteydessä, riippuu kuitenkin lehtoreiden valinnoista.

H3: Diak on niinkun tässä pedagogisissa lähtökohdissaan korostanut tätä yhteisöllisyyttä, joka niinkun merkitsee, pitäis merkitä ainakin, tätä yhdessä tekemistä, mutta että tietysti sitten jokainen tiimi omien valintojensa kautta eri opintojaksoissa valitsee sen, että kuinka paljon nimenomaan tämä kestävä kehitys on sitten mukana niissä niinkun tematiikoissa, joita tehdään. Mutta kyllä mä nyt luulen, että se kulkee ainakin semmoisena ajatuksena niinkun yhteisestä vastuusta.

Haastateltava näkee myös, että Diakin sisällä kampuksen maantieteellinen sijainti vaikuttaa siihen, miten yhdessä tekemisen osa-alue näkyy opetuksessa.



Pääkaupunkiseudulla yhdessä tekemisen teemaan voi sisältyä enemmän globaalia näkökulmaa, johtuen maahanmuuttajien ja ulkomaalaisen väestön suuremmasta osuudesta.

H3: Sekä niinkun tämmöisessä maapallollisessa globaalissa näkökulmassa, että sitten niinkun paikallisesti. Molempia, että tässä pääkaupunkiseudulla se on varmaan niinkun se kysymys on aikapaljon sitten myös niinkun kulttuurinen, eri kulttuurien kohtaamisen liittyvä, koska valtaosa meidän maahanmuuttajaväestöstä tai ulkomaalaisista täällä asuu. Mutta sitten joillakin toisilla meidän kampuksilla toki tämäkin näkökulma, mutta sitten se on esimerkiksi sukupolvien välistä kohtaamista ja siinä niinkun yhteydessä näiden yhdenvertaisuus ja muiden asioiden tarkastelua tai sitten polarisaatio, taloudelliseen eriarvoistumiseen liittyviä kysymyksiä. Että siinä tulee myös sitten niinkun meidän kyllä se kampusten erot sen osalta, että kun opiskelijat siltä alueelta tulee. Että mikä on niinkun mahdollista. Ja mihin he ajattelevat sijoittuvansa.

Tietojen ja taitojen luova käyttö näkyy opetuksessa haastateltavien mielestä innovaatio- ja kehittämistaitoja kehittävässä oppimistehtävissä.

H1: sitten joukossa on mukana sellasia oppimistehtäviä, joissa voi kehitellä tai viedä jotain ideaa tai innovaatiota eteenpäin.

H2: Tästä voisin esimerkkinä mainita ton sosionomikoulutuksen viimeisen harjoittelun... Et semmoset silmälasit päähän, että katotaan sosiaalialan ammatillista kenttää kehittävästi. Tutkitaan, et mitä kaikkee täs voi tehdä toisin. Ja sit lähetään rohkeesti toimimaan ja kokeilemaan.

H3: Kyllä tuon tyyppisen näkökulman pitäisi elää tässä meidän opetuksessa. Tämä OSKE-toiminta, kehittävä ja tutkiva jotakin, kehittäminen, niin tietysti siinä on se kokeilutoiminta mukana, elikkä pitäisi myös luovasti tuottaa uusia tietoa ja palveluja.

Yksi haastateltavista toi esiin kokemusasiantuntijoilta peräisin olevan tiedon ja tutkitun tiedon käytön opetuksessa.

H3: Kaiken opetuksenhan pitäisi perustua viimeiseen tutkittuun tietoon ja tietysti oppimistehtävissä pitäisi käyttää sitä viimeistä tutkittua tietoa. Mutta sitten sanotaan, että varmaan jo 10–15 vuotta, mutta ehkä tämän 2010-luvun, mikä tässä on nyt käynnissä, tätä kokemustietoa on kyllä sitten nyt pyritty tuomaan tämän tutkitun tiedon rinnalle, niin että jos vaan niinkun opetushenkilöstö on halunnut ja järjestänyt sen, niin siellä opetuksessa on kokemusasiantuntijoita mukana.

Haastateltava mukaan kaikkiin oppimistehtäviin sisältyy ammatillinen kriittinen reflektio. Sillä tarkoitetaan haastateltavan mukaan sitä, että opiskelijan pitäisi tarkastella omia arvoja, asenteita ja kokemuksia kestävän kehityksen näkökulmasta.

H3: Kaikissa meidän oppimistehtävissä, no se on siis ensimmäisestä opintojaksosta lähtien, on ammatillinen kriittinen reflektio, jolloin pitäisi niinkun omaa kokemustaan tarkastella, myös sitten niinkun arvoja ja asenteitaan, näidenkin teemojen, kestävän kehityksen tai jonkun muun näkökulmasta.

Valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen tietojen ja taitojen luovan käytön osa-alueesta haastateltava nostaa esille yhteistyön ja liittää sen opetukseen sisältyvään työelämäyhteistyöhön.

H3: Sitten tietysti, kun tuossa nyt korostetaan, tuossa esityksessä tuota yhteistyötä, niin kyllä tätä työelämäyhteistyötä meillä on yritetty näihin tuoda.

#### 5.4 Opetussuunnitelman ja sen toteutuksen kehittäminen kestävän kehityksen näkökulmasta

Viimeisellä kysymyksellä pyrittiin selvittämään opetussuunnitelman ja opetuksen kehittämistarpeita kestävän kehityksen näkökulmasta.

Kaksi haastateltavista oli yhtä mieltä siitä, että kestävä kehitys näkyy opetussuunnitelmassa vähän.

H1: jos miettii sitä kestävyuden käsitettä niin se näkyy kyllä siellä strategiassa mutta ei vahvasti suoraan opetussuunnitelmassa.

Yhtenä kehitysideana haastateltavat näkivät kestävän kehityksen teemojen näkyvyyden lisäämisen opinnoissa. Yksi haastateltavista korostaa ekologisen teeman lisäämistä opetussuunnitelmaan.

H2: Opetus on kuitenkin se, niinkun päätoimintaympäristö, et kyllähän se olis hirveen suotavaa, et ne asiat siellä näkyisi.

H3: Mä ajattelen, että meidän opsissa voisi olla enempi tämä ympäristönäkökulma. Siis globaali vastuu muustakin niinkun näkökulmasta kun tää eriarvosuus ja niin edelleen.

Yhden haastateltavan mielestä opintoihin voisi sisältyä erillinen opintojakso liittyen luonnon kantokyvyn rajallisuuteen. Hänen mielestä teema sopisi vapaasti valittaviin opintojaksoihin.

H3: No sittenhän, siis niinkun mä tossa jo aikasemmin sanoin, niin mitä kehitettävää, niin tämän luonnon kantokykyyn tai ylipäättänsä tämmösen niinkun vihreän ajattelun tai ekologiaan liittyvät kysymykset siellä voisi olla vahvemmin jossain kohtaa nimettynä. ...mä ajattelen itse niin, että siellä voisi olla nyt niissä ammatillisen täydentävän osaamisen opintojaksoissa, siis vapaasti valittavissa, yksi opintojakso tähän teemaan, tähän luontoasiaan liittyen niin, että se olisi siis yli tutkintorajojen kaikille mahdollinen ei vaan niinkun sosionomeille.

Yhden haastateltavan mielestä kestävän kehityksen teemoja voisi tuoda mukaan opetushenkilöstön koulutukseen opetussuunnitelman toteutuksen osalta.

H1: Opetussuunnitelman toteutuksen näkökulmasta tässä olisi todella mielenkiintoinen henkilöstön koulutuksen paikka

Haastateltava myös näki opetussuunnitelman käyntikorttina maailmalle ja hänen mielestä kestävän kehityksen tulisi näkyä siinä.

H1: Se ei näy myöskään suoraan ulospäin, koska opetussuunnitelmahan on meidän käyntikortti maailmalle tietyllä tavalla. Eihän se auta, jos meillä on toteutussuunnitelman tasolla näkyvissä opiskelijoille sisäänpäin, mut että jos me mainostetaan, että me ollaan sitouduttu kestävään kehitykseen ja, että jotenkin rakennetaan kestävää hyvinvointia yhteisöissä ja maailmalla ja näin, niin kyllähän sen pitäisi näkyä siinä.

Toinen haastattelijoista nosti esille kestävään kehitykseen liittyvän arvokeskustelun opetussuunnitelman uudistuksen yhteydessä.

H2: Meil on uus iso, tai tota opsuudistus tulossa 2020 voimaan, että lähetäänpä kattomaan, mitä nää siinä tarkoittaa. Sitähän edeltää se keskustelu, että mikä on meille arvo täällä Diakissa. Et onko nää asiat niin merkittäviä, et me halutaan lähteä näitä viemään ja millä tavalla ja millä tasolla me halutaan lähteä näit viemään.

Yhden haastateltavan mielestä sosionomien kompetenssiuudistuksen yhteydessä pitäisi ottaa huomioon kestävän kehityksen näkökulmat. Hänen mielestään kestävän kehityksen näkökulmat eivät sisälly lähes ollenkaan tämänhetkisiin kompetensseihin. Hän näkisi niiden sopivan eettiseen osaamiseen, johtamiseen sekä työorganisaatioon liittyviin kompetensseihin.

H3: Tää näkökulmahan ei ole nyt siellä niinkun vahvasti esillä tai oikeastaan juurikaan, kestävä kehitys, niin siinä valtakunnallisessa kompetenssikuvauksessa, Diakihan niinkun kaikki muutkin sosionomikouluttajat soveltaa niitä kompetensseja omaan opsiinsa ja siinä on nyt niinkun kehittämiskohde, kun ne sosionomien kompetenssit otetaan seuraavalla kerralla tarkasteluun niin, että kestävän kehityksen näkökulma tulisi varmaan vahvemmin tuoda siihen eettisen osaamisen osioon. Ja sittenhän siellä on siinä omana osionaan tää johtamista ja työorganisaatiota koskeva osio niin, ehkä myös siihen osioon jolloin ne siirtyisi, ehkä vahvemmin niinkun kaikkien sosionomikouluttajien, siis 20 amk:n opetussuunitelmiin.

## 6 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI

### 6.1 Kestävän kehityksen osuus sosionomi (AMK) -tutkinnossa

Tutkimus osoitti, että tutkimukseen osallistuneilla oli laajempaa ymmärrystä kestävästä kehityksestä sekä sen osa-alueista. Haastateltavat korostivat eritoten sosiaalisen ulottuvuuden olevan tärkeässä osassa kestävää kehitystä.

Sosionomi (AMK) -kompetensseissa on mielestämme yhtymäkohtia kestävä kehityksen osa-alueisiin. Myös yksi haastateltavista nosti esille kestävä kehityksen liittyvän kompetensseihin. Hänen mielestään kestävä kehitys perustuu etiikkaan ja eettisyyteen ja sosionomi (AMK) -kompetenssit lähtevät liikkeelle eettisestä pohdinnasta.

Kestävä kehityksen osa-alueet, pois lukien luonnon kestokyvyn rajallisuus, sisältyvät opetussuunnitelmaan 2015, mutta niitä ei ole kirjattu siihen suoraan. Haastateltavat kuvasivat, että eri osa-alueet vaikuttavat opetussuunnitelman taustalla esimerkiksi lähestymis- tai ajattelutapana. Osa-alueita liitettiin Diakin strategiaan ja tarkoitukseen. Globaalin vastuun ja ylisukupolvisen ajattelun teemoja liitettiin muun muassa moninaisuuteen ja monikulttuurisuuteen, varhaiskasvatukseen sekä lastensuojeluun ja perhetyöhön liittyviin opintojaksoihin. Tietojen ja taitojen luovan käytön osa-alue liitettiin osallistavan kehittämisen opintojaksoihin. Omat havaintomme Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoista ja päämääristä ovat samankaltaisia. Erityisesti globaalin vastuu, yhdessä tekeminen ja tietojen ja taitojen luovan käyttö näkyvät niissä. Opetussuunnitelmaa tarkastellessamme löysimme opintojaksojen sisällöistä ja tavoitteista yhtymäkohtia kestävään kehitykseen. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta osa-alueita ei ole kuitenkaan kirjattu niihin.

Kestävä kehityksen osa-alueet näkyvät periaatteessa laajasti opetuksessa, mutta ovat käytännössä sidoksissa lehtoreiden omiin arvoihin, asenteisiin ja kiinnostukseen aiheesta. Haastateltavat korostivat globaalin vastuun ja ylisukupolvisen ajattelun keskeistä osaa opetuksessa. Luonnon kantokyvyn rajallisuus, yhdessä tekeminen ja tietojen ja taitojen luova käyttö näky haastateltavien mielestä opetuksen

toteutustavoissa kuten digitalisaatiossa, ryhmätöissä sekä kokemusasiantutijoiden käytössä.

## 6.2 Kehitysideoita

Kestävän kehityksen pitäisi näkyä enemmän opetussuunnitelmassa ja sen teemoja pitäisi lisätä opintoihin. Haastateltavat korostivat eritoten luonnon kantokyvyn rajallisuuden osa-alueen lisäämisen tärkeyttä. Kestävän kehityksen osuuteen tutkinnossa voitaisiin vaikuttaa esimerkiksi lehtoreiden koulutuksella sekä huomioimalla kestävä kehitys sosionomin kompetenssien ja opetussuunnitelman uudistuksen yhteydessä. Uudistusten yhteydessä olisi tärkeää konkretisoida tutkinnon taustalla vaikuttavat kestävä kehityksen arvot niin, että ne tulisivat selkeämmin osaksi opetusta. Varsinkin opetussuunnitelmaan pitäisi kirjata kestävä kehitys teemoineen selkeämmin. Tällä varmistettaisiin niiden osallisuus myös opetuksessa eikä se olisi niin paljon kiinni lehtoreiden omista asenteista ja arvoista.

Tutkimus osoitti, ettei kestävä kehitys ole selkeästi osa sosionomi (AMK) -tutkintoa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Diakonia-ammattikorkeakoulua ohjaavissa arvoissa ja päämäärissä on yhtymäkohtia kestävä kehityksen ideologiaan, mutta ne eivät konkretisoidu riittävästi tutkinnossa. Tästä syystä kestävä kehityksen teemoja olisi hyvä tuoda näkyvämmäksi osaksi tutkintoa. Kestävän kehityksen osuutta sosionomi (AMK) -tutkinnossa voisi tarkastella opetussuunnitelman uudistusten yhteydessä jatkotutkimuksilla.

## 6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Mielestämme tutkimuksen tulos on luotettava, mutta siihen liittyy jonkin verran epävarmuutta. Kestävä kehitys on laaja aihe ja sitä voidaan ymmärtää erilaisten käsitteiden kautta. Tutkimuksessa käytettiin tiettyä rajausta ja sillä voi olla vaikutusta tulokseen. Toisenlaisella rajauksella kestävä kehityksen osuus voisi näkyä eri tavalla. Haastateltavia oli tutkimuksessa kolme. Mielestämme haastatteluista saatu aineisto oli riittävä tutkimuskysymysten kannalta. Haastateltavien vastauksiin saattoi vaikuttaa se,

että he joutuivat arvioimaan työnantajaansa. Havaintomme mukaan haastateltavat olivat haastattelutilanteessa luontevia ja rehellisiä.

Tutkimus toteutettiin oppinäytetyön yleisiä eettisiä periaatteita noudattaen. Oppinäytetyön toteutuksen eri vaiheissa jouduttiin pohtimaan eettisiä kysymyksiä. Tutkimuksen alussa haastateltaville lähetettyjen kutsukirjeiden suunnitteluvaiheessa jouduttiin pohtimaan sitä, kuinka paljon informaatiota tutkittavasta annetaan etukäteen. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 20) mukaan tiedolla voi olla vääristäviä vaikutuksia tutkimuksen tuloksiin. Esimerkiksi hyvin tarkka ennalta annettu tieto voi ohjata haastateltavaa. Mielestämme kutsukirjeissä mainittu kestävän kehityksen jaottelu ei ole edellä kuvattua hyvin tarkkaa tietoa. Jaottelulla pyrittiin helpottamaan haastateltavien valmistautumista haastatteluun ja rajaamaan haastattelussa käsiteltäviä teemoja, koska kestävä kehitys on moniulotteinen käsite.

Tutkimusaineistoa litteroitaessa jouduttiin pohtimaan sitä, kuinka sanatarkasti litterointi tehdään. Litteroinnissa pidettiin tärkeänä sitä, ettei tutkimuksen kannalta oleellista tietoa katoa, eikä haastateltavien antamien vastausten ja pohdintojen merkitys muutu. Litteroidun aineiston tulkitseminen vaatii harkintaa ja pohdintaa, jotta tulkinta tapahtuu mahdollisimman oikein.

#### 6.4 Oma ammatillinen kasvu

Oppinäytetyön teon aikana käsityksemme kestävästä kehityksestä laajeni. Kokemuksemme ennen oppinäytetyötä kestävästä kehityksestä oli pintapuolista. Tämän takia myös näkemys kestävästä kehityksestä yhtymäkohdista opinnoissa oli vähäistä. Löysimme yhtymäkohtia kestävästä kehityksestä ja sosionomi (AMK) -kompetenssien kanssa. Ymmärryksen ja tietoisuuden lisääntyminen antaa paremmat mahdollisuudet ottaa kestävä kehitys paremmin huomioon työelämässä. Tietoisuuden lisääntyminen on myös avannut silmiä näkemään kestävästä kehityksestä asemaa yhteiskunnassamme.

## LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Universities and businesses co-creating sustainable communities. Saatavilla 2.10.2018 [https://busco.diak.fi/wp-content/uploads/sites/4/2018/04/Diak\\_Tanzania\\_brochure\\_web.pdf](https://busco.diak.fi/wp-content/uploads/sites/4/2018/04/Diak_Tanzania_brochure_web.pdf)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2017). Opetussuunnitelma 2015 Sosionomi (AMK), 210 OP. Saatavilla 26.4.2018 [https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2017/12/Diak\\_opetussuunnitelma\\_sosionomi.pdf](https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2017/12/Diak_opetussuunnitelma_sosionomi.pdf)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakin strategia. Saatavilla 27.4.2018 <https://www.diak.fi/diak/organisaatio/strategia/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Hankkeet. Saatavilla 2.10.2018 <https://www.diak.fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Harjoittelu. Saatavilla 9.8.2018 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/harjoittelu/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Lukkarikone. Saatavilla 9.8.2018 <https://lukujarjestykset.diak.fi>
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita (18. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Kivelä, S., Hovila, H., Juntunen, A., Peltari, A. & Laasonen, K. (2016). Towards global and sustainable higher education: the GLORE project fostering north-south partnerships in Finnish universities of applied sciences. (Diak Työelämä 4). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-265-3>
- L 717/1990. Laki Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900717>
- Laine, A. (2018). Kestävä kehitys kirkon alan opinnoissa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201802132407>
- Niemelä, J. (2009). Vastuullisen toiminnan kehittämisen haasteet korkeakouluissa. Teoksessa A. Virtanen & T. Kaivola (toim.), Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja (s. 181–186). (Opetusministeriön julkaisuja 2009:56). Helsinki:



Opetusministeriö. Saatavilla

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75632/opm56.pdf>

Sitra (20.12.2016). Viisi kärkeä kestävämpään kehitykseen. Saatavilla 22.10.2018

[https://media.sitra.fi/2017/02/27175312/Viisi\\_karkea\\_kestavampaan\\_kehitykseen-2.pdf](https://media.sitra.fi/2017/02/27175312/Viisi_karkea_kestavampaan_kehitykseen-2.pdf)

Suomen kestävä kehityksen toimikunta (1994). Selonteko. Saatavilla 26.4.2018

<http://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Professori+Pentti+Malaskan+johtaman+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+laatima+muistio+kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4st%C3%A4/28316bb9-f140-4560-bdf0-e6053e5bec16/Professori+Pentti+Malaskan+johtaman+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+laatima+muistio+kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4st%C3%A4.pdf>

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016. Sosiaalialan

ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Saatavilla 21.1.2019.

<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Valtioneuvoston kanslia. Agenda2030. Toimeenpano Suomessa. Saatavilla 26.4.2018

<http://kestavakehitys.fi/agenda2030/toimeenpano-suomessa>

Valtioneuvoston kanslia. Kestävä kehityksen periaatteet. Saatavilla 26.4.2018

<http://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys/periaatteet>

Valtioneuvoston kanslia. Sitoumus2050. Sitoumukset. Saatavilla 26.4.2018

<http://kestavakehitys.fi/sitoumus2050/sitoumukset>

World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future.

Oxford: Oxford University Press.

Yhdistyneet kansakunnat. Communications materials. Saatavilla 29.10.2018

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/news/communications-material/>

Yhdistyneet kansakunnat. Sustainable development. Saatavilla 14.11.2018

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

Yhdistyneet kansakunnat (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Saatavilla 21.11.2018

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

Yhdistyneet kansakunnat (20.7.2018). The Sustainable Development Goals Report

2018. Saatavilla 22.10.2018

<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018.pdf>

Ympäristöministeriö (2017). Mitä on kestäväkehitys. Saatavilla 26.4.2018

[http://www.ymparisto.fi/ymparisto/kestava\\_kehitys/mita\\_on\\_kestava\\_kehitys](http://www.ymparisto.fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys)

[http://www.ymparisto.fi/ymparisto/kestava\\_kehitys/mita\\_on\\_kestava\\_kehitys](http://www.ymparisto.fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys)

## LIITE 1. Kutsukirje haastatteluun

Hei.

Olemme kaksi sosionomi opiskelijaa, Antti ja Jussi, Diakin Helsingin toimipisteestä. Opintomme ovat loppusuoralla ja jäljellä on vielä opinnäytetyö. Lähestymme teitä tällä kirjeellä siinä toivossa, että auttaisitte meitä sen toteuttamisessa.

Opinnäytetyössämme tutkimme kestävän kehityksen osuutta sosionomin (AMK) tutkinnossa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Tiedonkeruumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun. Haastattelujen avulla selvitämme lehtoreiden näkemyksiä kestävän kehityksen osuudesta opetussuunnitelmassa 2015 ja opetuksessa. Haastattelut pyritään tekemään syksyn 2018 aikana.

Kestävä kehitys on ajankohtainen aihe nyt ja tulevaisuudessa maapallon rajallisten resurssien ja ilmastonmuutoksen takia. Kestävä kehitys tulisi pyrkiä huomioimaan kaikessa ihmisen toiminnassa, ja siten myös jo sosiaalialan ammattilaisten koulutuksessa.

Haastattelussa käytämme valtioneuvoston kanslian jaottelua kestävän kehityksen periaatteista. Kestävän kehityksen osa-alueet ovat globaali vastuu, ylisukupolvinen ajattelu, luonnon kantokyvyn rajallisuus, yhdessä tekeminen sekä tietojen ja taitojen luova käyttö.

Haastattelu sekä opinnäytetyö toteutetaan niin, että haastateltavien anonymiteetti säilyy koko prosessin aikana. Haastattelussa tallennetut äänitiedostot hävitetään analysoinnin jälkeen.

Ystävällisin terveisin,

Jussi Olin

Antti Henriksson

## LIITE 2. Haastattelurunko

1. Miten ymmärrätte termin kestävä kehitys ja sen eri osa-alueet?
2. Missä mielestänne kestävä kehityksen eri osa-alueet:
  - a. globaali vastuu
  - b. ylisukupolvinen ajattelu
  - c. luonnon kantokyvyn rajallisuus
  - d. yhdessä tekeminen
  - e. tietojen ja taitojen luova käyttönäkyvät sosionomi (AMK) tutkinnon opetussuunnitelmassa 2015?
3. Missä mielestänne kestävä kehityksen eri ulottuvuudet:
  - a. globaali vastuu
  - b. ylisukupolvinen ajattelu
  - c. luonnon kantokyvyn rajallisuus
  - d. yhdessä tekeminen
  - e. tietojen ja taitojen luova käyttönäkyvät sosionomi (AMK) opetuksessa?
4. Miten opetussuunnitelmaa ja sen toteutusta pitäisi mielestänne kehittää kestävä kehityksen näkökulmasta?